

Toruń, 22.07.2020 r.

dr hab., prof. uniw. Joanna Marszałek-Kawa

Wydział Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie

Katedra Systemów Politycznych

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

R E C E N Z J A

rozprawy doktorskiej Pana mgr. Kornela Bielawskiego

pt. ***Przemoc w działaniach politycznych w Indonezji*** przygotowanej pod kierunkiem naukowym Pana prof. dr. hab. **Tadeusza Dmochowskiego**, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Politologii, Zakład Stosunków Międzynarodowych, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2020, ss. 288.

Ocena rozprawy doktorskiej

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska Pana mgr. Kornela Bielawskiego pt. *Przemoc w działaniach politycznych w Indonezji* stanowi zwieńczenie kilkuletnich badań naukowych Autora. W mojej ocenie ich rezultat należy uznać za dzieło rzetelnie przygotowane pod względem metodologicznym.

Mgr Kornel Bielawski w swoich dociekaniach badawczych podejmuje się przeanalizowania zagadnienia istotnego nie tylko pod względem poznawczym,

ale także, a może przede wszystkim, praktycznym. W polskiej literaturze politologicznej brakuje opracowań kompleksowo omawiających i wyjaśniających tytułową problematykę, w szczególności zaś luka dotyczy studiów, w których badane jest zjawisko przemocy w działaniach politycznych w regionie azjatyckim na przykładzie doświadczeń indonezyjskich. Mając powyższe na uwadze z dużym zainteresowaniem podjęłam się zadania sporządzenia recenzji rozprawy doktorskiej mgr. K. Bielawskiego, doceniając przy tym trud opracowania tematu, z którym wiąże się bezpośrednio konieczność przeprowadzenia wielu analiz dotyczących szeregu problemów szczegółowych. W moim przekonaniu Doktorant przygotował pracę oryginalną, istotnie uzupełniającą tak w wymiarze teoretycznym, jak również w praktycznym literaturę przedmiotu z zakresu stosunków międzynarodowych.

Podjęmowana przez mgr. Kornela Bielawskiego problematyka, jak również wnioski płynące z dokonywanych przez Niego analiz, są znaczące dla współczesnego życia politycznego, zwłaszcza w kontekście stale zaostrzającego się języka debat politycznych czy też emocji pojawiających się w sferze publicznej, które przybierają nierzadko formy słownej i fizycznej przemocy. Jestem zdania, że jest to istotny argument przemawiający za tym, że badania na temat źródeł i determinantów przemocy są dzisiaj niezwykle ważne.

Tytuł pracy precyzuje przedmiot zawartych w niej rozważań. Konstrukcja przygotowanej przez mgr. Kornela Bielawskiego pracy jest przejrzysta i logiczna, a prowadzone w jej ramach wywody Autora są spójne. Kandydat w nawiązaniu do założeń badawczych rozprawy, w szczególności postawionych pytań badawczych oraz hipotez, podzielił tekst na pięć problemowych rozdziałów. Struktura wewnętrzna kolejnych rozdziałów jest właściwie rozbudowana, przekonująca, koherentna, a przy tym symetryczna. *Wstęp*, *Zakończenie*, *Wykaz tabel i Wykaz ilustracji*, *Bibliografia* dopełniają zaś całości pracy.

Co należy zaznaczyć, trzy pierwsze rozdziały recenzowanego opracowania tworzą część metodologiczno-teoretyczną rozprawy. Rozdział pierwszy omawianej pracy zatytułowany *Pojęcie przemocy i jej uwarunkowania*

charakteryzuje, definiuje i klasyfikuje zjawisko przemocy. Autor omawia także kulturowe i biologiczne determinanty zachowań agresywnych.

W rozdziale drugim pt. *Spoleczne, polityczne i ekonomiczne determinanty przemocy* mgr K. Bielawski wskazuje, że o przemocowych działaniach i zachowaniach politycznych decydują czynniki o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym, wśród których Autor w szczególności zwraca uwagę na takie kwestie, jak: bezpieczeństwo ekonomiczne, tożsamościowe, występowanie różnych kultur i religii, charakter reżimu politycznego, doświadczenia historyczne, wyznawane wartości i tradycje.

Rozdział trzeci z kolei zatytułowany *Aparat przemocy w działaniach podmiotów państwowych i niepaństwowych* stanowi ciekawe studium, w którym Kandydat przedstawia instytucje aparatu przymusu, jak również omawia instrumenty i metody stosowania przemocy w działaniach politycznych.

Jak trafnie wskazuje we *Wstępie* mgr Kornel Bielawski Indonezja ze względu na swoje położenie geograficzne, specyfikę kulturową i polityczną jest przykładem państwa, które pozwala na przeprowadzenie pogłębionych badań na temat zjawiska przemocy, które nieodzownie wiąże się z dystrybucją i sprawowaniem władzy państwowej (s. 6).

W dwóch ostatnich częściach dysertacji: *Uwarunkowania społeczno-polityczne w Indonezji a problem przemocy* (rozdział czwarty) i *Przemoc w działaniach politycznych w Indonezji* (rozdział piąty) Autor podejmuje próbę weryfikacji teoretycznych dociekań dotyczących zjawiska przemocy, jej form, źródeł, funkcji na przykładzie politycznej rzeczywistości indonezyjskiej. Wątkiem, który zwieńcza badania mgr. Bielawskiego jest analiza przypadków prowadzona z uwzględnieniem doświadczeń historycznych, społecznych, kulturowych i politycznych. Co warto zaznaczyć, kończące omawianą rozprawę rozdziały służą także przedstawieniu wyników własnych badań.

W badaniach na gruncie nauk społecznych niezwykle ważna jest umiejętność właściwego określenia zakresu przedmiotowego rozprawy, jej celu i hipotez. Pragnę podkreślić, że wysoko oceniam stopień przygotowania

Doktoranta z zakresu metodologii badań w obszarze nauk społecznych. Świadczy o tym m.in. treść *Wstępu* do dysertacji, będąca ważnym etapem lektury pracy.

Kandydat w ambitny sposób zarysowuje w nim problem badawczy, wyróżnia trzy tezy rozprawy: „1. Przemoc jest zjawiskiem wieloczynnikowym. Determinowana jest czynnikami biologicznymi, ale podlega też warunkowaniu czynnikami kulturowymi modyfikującymi skalę i zakres jej występowania. 2. Przemoc jest zjawiskiem integralnie wkomponowanym w procesy politycznego organizowania społeczeństwa. Jej główną funkcją w tym aspekcie jest dystrybucja władzy i hierarchizacja struktury społecznej. 3. Przemoc jest instrumentem stosowanym przez aktorów państwowych i niepaństwowych. Oba podmioty wykorzystują odmienne strategie, narzędzia i metody realizacji interesów politycznych, których wspólnym mianownikiem jest przemoc” (s. 7–8).

Ponadto Autor stawia także cztery uzasadnione pytania badawcze, a mianowicie: „1. Jakie są węzłowe uwarunkowania przemocy w działaniu politycznym? 2. Czy i w jaki sposób rozwój cywilizacyjny i kulturowy przyczynił się do regulacji skali przemocy w politycznej sferze życia społecznego? 3. Jakie czynniki sprzyjają występowaniu przemocy w działaniach politycznych? 4. Jakie instrumentarium i formy przemocy wykorzystują państwa w podmioty niepaństwowe w realizacji swoich interesów politycznych?” (s. 8). Jestem zdania, że postawione przez Kandydata pytania badawcze są trafne i inspirujące. Pozwalają one z powodzeniem przeprowadzić oryginalnie zarysowany proces badawczy, ukierunkowany na weryfikację bądź falsyfikację postawionych hipotez.

O kwalifikacjach naukowych Kandydata do stopnia doktora świadczy m.in. umiejętność powiązania przedmiotu badań, stawianych hipotez z odpowiednio dobranymi metodami badawczymi, które mają służyć ich weryfikacji. Mgr Kornel Bielawski we *Wstępie* do rozprawy omawia użyte metody badawcze (m.in. metodę analizy tekstów, metodę obserwacji z wykorzystaniem obserwacji przekazów medialnych, jak również obserwacji na żywo, metody

behawioralne). W mojej ocenie wskazane przez Kandydata metody badawcze zostały właściwie dobrane, a następnie użyte w prowadzonych badaniach.

Co warto podkreślić, Kandydat we Wstępie wskazuje także na trudności związane z realizacją przyjętych założeń badawczych, które pojawiły się podczas realizacji projektu, a wiązały się m.in. z koniecznością przełamania nieufności rozmówców i zdobycia ich zaufania, istniejącymi obawami czy też znaczącymi różnicami kulturowymi.

Jak już zaznaczyłam, we Wstępie do omawianej rozprawy doktorskiej jej Autor zawarł wszystkie najważniejsze elementy metodologiczne projektu, który następnie konsekwentnie realizowany jest w kolejnych rozdziałach pracy. W mojej ocenie w konstrukcji omawianej części dysertacji zabrakło jednak krytycznej oceny literatury przedmiotu przeprowadzonej przez mgr. Kornela Bielawskiego. W moim przekonaniu tego typu analiza jest ważnym składnikiem kompozycji projektu badawczego i dowodzi znajomości przez Autora aktualnych źródeł naukowych dotyczących badanej problematyki. Kandydat omawia bowiem sposób przeprowadzenia kwerendy. Co ważne, wylicza także opracowania, monografie, artykuły, źródła, dokumenty traktujące na podnoszony w jego rozważaniach temat tak w polskojęzycznej, jak i zagranicznej literaturze przedmiotu. Przywołuje nazwiska uczonych, którzy zajmują się zbliżoną problematyką i recenzuje wyniki ich badań, wskazując przy tym czy i w jakim stopniu wpływały one na jego dociekania i kierunek podejmowanych badań. Należy podkreślić, że sprawnie i wnikliwie przeprowadzona diagnoza stanu badań w przedmiotowym zakresie umożliwia dokonanie oceny nowatorskiego charakteru dzieła, pozwala podkreślić jego oryginalność. Tych informacji zabrakło niestety w recenzowanej rozprawie. Ponadto pewną wadą pracy jest to, że Kandydat omawiając ramy projektu określa co prawda granice terytorialne dla prowadzonych badań, nie precyzuje jednak granic temporalnych swoich rozważań.

Raz jeszcze pragnę podkreślić, że rozbudowana struktura recenzowanej pracy jest przejrzysta i logiczna, choć – w mojej ocenie – pewnym mankamentem przyjętej konstrukcji jest też brak wyróżnienia w treści

rozdziałów ogólnych podsumowań, w których Doktorant prezentowałby wnioski, argumenty i kontrargumenty wobec postawionych tez, ustalenia w zakresie syntezy interpretacji faktów. Zamieszczenie dodatkowej części o tym charakterze w każdym rozdziale dodatkowo potwierdzałoby kompetencje analityczno-ocenne Autora dysertacji. Przy czym – co pragnę podkreślić – w całej rozprawie w żadnym razie Kandydat nie stroni od prezentacji własnych myśli i dociekań. Jego wywody służą prezentacji własnych refleksji i konkluzji. W tym wymiarze więc moja uwaga odnosi się bardziej do kwestii związanych ze strukturą pracy, mniej zaś dotyczy jej wartości merytorycznej.

Mgr Kornel Bielawski bada zjawisko przemocy w działaniach i zachowaniach politycznych na przykładzie Indonezji prowadząc rozważania o charakterze interdyscyplinarnym. Takie podejście do tematu pozwala na zaprezentowanie szerokiego pola analiz – filozoficznego, biologicznego, kulturowego, socjologicznego, historycznego, prawnego. Ta wielość i głębokość zarazem poziomów analiz znakomicie służy weryfikacji postawionych przez Autora tez. Doktorant zgrabnie przeprowadza Czytelnika przez meandry tytułowego zagadnienia, prezentując wnikliwe teoretyczno-analityczne studium na temat źródeł, form, instrumentów, podmiotów przemocy w systemie władzy.

Brak wyznaczenia przez Autora ram temporalnych pracy – o czym była już mowa wcześniej – powoduje pewną trudność w ocenie niektórych fragmentów pracy, które mogą, przy zbyt szczegółowym opisie – negatywnie wpływać na koherencje wywodu. Zastanawiam się bowiem czy przy postawionych przez Kandydata tezach konieczne było przeprowadzenie tak szczegółowego wywodu dotyczącego biologicznej natury zwierząt i gatunku ludzkiego? Czy nie należałoby też, mając na uwadze ciągłość wywodu, nieco ograniczyć niewątpliwie interesującą część dotyczącą historii Indonezji? W mojej ocenie Kandydat prowadząc wykład natury historycznej powinien – zgodnie z określonym w projekcie założeniem – przede wszystkim poszukiwać przykładów przemocy w działaniach i zachowaniach politycznych podmiotów państwowych i niepaństwowych. Powyższe stwierdzenia sygnalizują jedynie

pewne wątpliwości Recenzentki, w żadnej mierze nie wpływają na pozytywną ocenę dotyczącą spójności narracyjnej rozprawy.

Co pragnę podkreślić, w recenzowanej dysertacji nie brakuje ciekawych wniosków i konkluzji. Doktorant wskazuje m.in., że to „zdolność do współpracy i solidarności, a nie konflikt, są źródłami sukcesu” (s. 28). To ważne spostrzeżenie, konkluzja mgr. Kornela Bielawskiego z całą pewnością powinna decydować o relacjach między rządzącymi a rządzonymi, wpływać na działania i zachowania polityczne, mieć wymiar aplikacyjny. Kandydat słusznie również argumentuje, powołując się na wyniki badań, że „w młodych demokracjach istnieje tendencja do mieszania elementów demokratycznych (Łotwa, Litwa, Rumunia, Ukraina, Chile, Meksyk, Indie, Indonezja) pośród obywateli przeważają tak naprawdę nastroje niedemokratyczne, co wynikać może ze wcześniejszych doświadczeń autorytarnych, niepełnej suwerenności, czy przekonania, że w dobie kryzysu tylko rządy silnej jednostki są w stanie zapewnić stabilizację”. Ten trafny z gruntu rzeczy wniosek warto byłoby uszczegółowić, a mianowicie co to znaczy „w niektórych”? Należałoby zaznaczyć, w których państwach młodej demokracji znalazł on potwierdzenie, a w których nie i dlaczego. Jestem ciekawa oceny Autora dotyczącej Polski i naszego – jak pisze Doktorant – „przywiązania do demokracji” (s. 47).

Ponadto mgr K. Bielawski wskazuje, że „o zadowoleniu społecznym (...) decyduje [m.in.] poziom bogactwa (...), a sukces ekonomiczny może legitymować każdy typ reżimu”. Co istotne „niezadowolenie stanowi postawę, która może być przekazywana z pokolenia na pokolenie. Niezadowolenie i brak zaufania sprzyjają [natomiast] ruchom obiecującym szybkie zmiany i poprawę dotychczasowej sytuacji”.

Ważne są też spostrzeżenia Autora dotyczące doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy w przedłużających sytuacjach kryzysowych. Jak zauważa mgr K. Bielawski, „doświadczenia te odbijają się na postawach żyjących tam wspólnot, a wynikająca z niestabilności <próżnia władzy> prowadzi do wyłaniania się podmiotów roszcujących sobie prawo do władzy. [...] Z kolei pamięć o tych doświadczeniach z czasem jest mitologizowana przez

kolejne pokolenia, a konflikty, spory, między zwaśnionymi grupami przybierają na sile” (s. 48–49).

Poszukując czynników, które prowadzą do ograniczenia przemocy Autor wylicza: instytucję państwa, uczestnictwo w procesach międzynarodowych oraz członkostwo w organizacjach rządowych i pozarządowych, ratyfikacjach traktatów regulujących prawa człowieka i obywatela, handel i globalne powiązania gospodarcze, rozwój kosmopolityzmu, wzrost racjonalizmu, umiejętność czytania i pisanie, gromadzenie wiedzy i rozwój nauki, poczucie bezpieczeństwa. Przy czym – jak zauważa Kandydat – szereg instytucji, w tym np. wymiar sprawiedliwości, wykorzystywanych jest przez człowieka do podtrzymywania postaw agresywnych. Niespełnienie aspiracji, w tym także terytorialnych, wywoływanie konfliktu politycznego przez partie polityczne, marginalizacja, niesprawiedliwości społeczne, kryzysy ekonomiczne i ubóstwo, klęski żywiołowe prowadzą do frustracji, agresji, wreszcie wzrostu przestępczości, ale także pojawienia się postaw związanych z kontestacją władzy (s. 49–51, 64).

Zdaniem mgr. Kornela Bielawskiego podziały etniczne w społeczeństwie nie zawsze stanowią czynnik służący aktom agresji. Odmienna sytuacja zachodzi, gdy rządzący instrumentalnie wykorzystują fragmentaryzację społeczeństwa do własnych celów aranżując konflikty. W razie wybuchu wojny domowej różnice etniczne prowadzą do wzrostu skali stosowanej przemocy, zwiększają ryzyko wystąpienia ludobójstwa (s. 60).

Ważna dla współczesnej praktyki politycznej jest refleksja Autora, zgodnie z którą „niektórzy liderzy polityczni wykorzystują instrumentalnie obraz i obecność wroga i w ten sposób konstruują określone formy sprawiedliwości społecznej oparte na wykluczeniu. Jeśli większość zacznie identyfikować się jako nadrzędna, szczególnie w obliczu wrogiej innej grupy, może się wyżyć jakichkolwiek zobowiązań moralnych wobec tych innych. Jeśli przedstawiciele wykluczonej grupy zostaną sportretowani jako zagrożenie, przedstawiciele większości zaś będą mieli powód do potwierdzenia własnej solidarności i dalszego wspierania procesu wyłączenia mniejszości z procesów społecznych,

pozbawiając ich dóbr, zasobów i wartości uznawanych za szczególnie cenne” (s. 62).

Jak już zaznaczyłam, w rozdziale czwartym i piątym recenzowanego opracowania Kandydat zestawia swoje wnioski dotyczące przemocy w działaniach i zachowaniach politycznych do sytuacji w Indonezji. Zauważa przy tym, że wpływ na przemoc polityczną w tym regionie świata ma tak położenie geograficzne, dysproporcje i nierówności społeczne, problemy związane z dostępnością zasobów i dóbr, istniejące relacje społeczne, wielość religii, problemy związane z koncepcją „Indonezyjczyka” przy braku jedności etnicznej, niski poziom edukacji, problemy gospodarcze, dostęp do energii elektrycznej, nastroje nacjonalistyczne i istnienie lokalnych nacjonalizmów. Zdaniem mgr. K. Bielawskiego istniejące nierówności między wsią i miastem, między bogatymi a ubogimi nadal narastają. Po pierwsze, elity polityczne tworzą sieci kontaktów, które pozwalają im powiększać swoje zasoby materialne dzięki zdobywanym na wyłączność koncesjom i uczestnictwie w procesach prywatyzacyjnych. Najbiedniejsi Indonezyjczycy z kolei nie mają własnej inicjatywy i akceptują swoją trudną sytuację życiową, uznając że ma ona związek z boskim wyrokiem (s. 127–150).

Za niezwykle wartościowe uważam rozważania Autora dotyczące Nowego Ładu, autorytarneho charakteru reżimu, źródeł przemocy i kultury przemocy w Indonezji (s. 151–167). Kandydat przedstawia tu wiele ciekawych wniosków i ocen dotyczących m.in. kultury politycznej i relacji społecznych w Indonezji.

Rozdział piąty dysertacji stanowi wnikliwe studium, w którym Doktorant omawia w szczególności działania przemocowe z okresu kolonialnego, problem ludobójstwa, zapoczątkowany w końcu lat 80. XX w. proces demokratyzacji Indonezji oraz wydarzenia, w których dochodziło do użycia przemocy. Prezentuje również proces radykalizacji religijnej w Indonezji, konflikty społeczno-religijne, akty terroryzmu, działania ruchów separatystycznych (s. 168–245). Mgr Kornel Bielawski zauważa, że „utrzymanie integralności terytorialnej, czy też wyobrażonej jedności narodowej w zróżnicowanej etnicznie, kulturowo, językowo Indonezji było prostsze w okresie, gdy istniał wspólny wróg – Holendrzy. (...) Sukarno wykorzystywał swą charyzmę, jego

następca uczynił z sił zbrojnych ważnego gracza. W Nowym Ładzie głównym celem była stabilizacja polityczna, którą tworzą odwołując się do idei wzrostu gospodarczego” (s. 226)

Co należy podkreślić, istotną część rozważań zaprezentowanych przez Kandydata w rozbudowanym *Zakończeniu* stanowią odpowiedzi na sformułowane we *Wstępie* pytania badawcze. Autor dowodzi, że w reżimach autorytarnych z uwagi na ograniczenie funkcjonowania opozycji politycznej, wyeliminowanie społeczeństwa obywatelskiego, bierność obywatelską, budowane poczucie zagrożenia, rozbudowany aparat przemocy rządziej dochodzi do użycia przemocy w działaniach politycznych. Stosowanie przemocy w takich sytuacjach jest również ograniczone w dojrzałych demokracjach opartych na demokratycznych wartościach, stosowaniu konsensusów oraz pokojowych metod rozwiązywania konfliktów. Ryzyko odwoływania się do przemocy, jej intensywność i częstotliwość, wzrasta w związku ze zjawiskiem deprywacji, w warunkach zróżnicowania ekonomicznego oraz istnienia silnych podziałów społecznych, religijnych, etnicznych, kulturowych. Kandydat zwraca także uwagę na znaczenie czynników geograficznych, demograficznych i klimatycznych (s. 246–250). W mojej ocenie treść *Zakończenia* dowodzi dojrzałości metodologicznej Doktoranta. Świadczy także o znacznej wiedzy oraz umiejętności syntezy i formułowania wniosków.

Niezaprzeczalnym walorem recenzowanej rozprawy doktorskiej jest obszerna i zróżnicowana bibliografia. Autor wykazał się bardzo dobrą znajomością literatury przedmiotu w badanym zakresie, tak polskojęzycznej, jak i zagranicznej. Składają się na nią wyliczone na ponad trzydziestu stronach opracowania naukowe, monografie, artykuły, leksykony i słowniki, źródła prawa, dokumenty czy wreszcie źródła internetowe. W *Bibliografii* wyróżniono ważniejsze prace tak zagranicznych, jak i polskich badaczy, które powinny być wykorzystane w celu realizacji zamierzeń badawczych określonych we *Wstępie*. Kandydat w prowadzonych rozważaniach sięga po opracowania o charakterze syntetycznym i teoretycznym oraz prace mające bardziej praktyczną naturę. Czyni to zaś zgodnie z rzetelnym warsztatem naukowym i wymogami

metodologicznymi z obszaru nauk społecznych. Z całą pewnością Autor przeprowadził kwerendę w sposób rzetelny, co pozwoliło mu z sukcesem zmierzyć się z tą niełatwą i dotychczas słabo jeszcze przebadaną problematyką.

Wysoko oceniam stronę formalną opracowania. Pan mgr Kornel Bielawski ma w mojej ocenie znaczący temperament narracyjny. Używa erudycyjnego i przejrzystego języka wypowiedzi, prezentując logiczny, uporządkowany tok rozważań. Co warto podkreślić, Kandydat z wykorzystaniem fachowej terminologii prezentuje niełatwą problematykę. Wywód naukowy Kandydata ma charakter pogłębiony i znajdujący odzwierciedlenie w zasadnej argumentacji. Redakcja językowa dzieła jest na wzorcowym poziomie. Autor używa poprawnej polszczyzny w eleganckim wydaniu, jest purystą językowym. Aparat naukowy jest stosowany przez Kandydata zgodnie z przyjętymi normami. Również szata graficzna rozprawy jest na wysokim poziomie edytorskim.

W pracy pojawiają się tylko nieliczne uszczerbki interpunkcyjne i literowe. Drobne błędy dotyczą poprawnego stosowania przez Kandydata półpauz i łączników – w tym wymiarze praca wymagałaby korekty, podobnie zresztą jak redakcja przypisów. Ponadto tabele i wykresy raz mają polskie, raz angielskie tytuły – warto byłoby to ujednoczyć. Czasem też tytuły tabel zapisywane są wielką, a czasem małą literą. Pojawiają się też zbędne spacje i kropki. W mojej ocenie tabele i wykresy wymagają korekty technicznej.

* * *

Podsumowując, sformułowane przez Doktoranta hipotezy, wyróżnione problemy i pytania badawcze, jak również sposób przedstawienia stanu wiedzy z zakresu tytułowej problematyki oraz omówienie bazy literaturowej z prezentacją użytych źródeł oraz wykorzystanych metod badawczych dowodzą, że rozprawa doktorska mgr. Kornela Bielawskiego ma charakter oryginalny, ze znamionami prekursorstwa.

Podjęty w rozprawie doktorskiej Pana mgr. Kornela Bielawskiego problem badawczy jest wartościowy w sensie poznawczym, ale również – co należy podkreślić – istotny dla praktyki politycznej. Recenzowana dysertacja stanowi godny naśladowania przykład umiejętnego zaprezentowania wyników własnych badań z obszaru nauk o polityce. Realizacja przez mgr. Kornela Bielawskiego ambitnego zamierzenia z całą pewnością przyczyni się do rozwoju naukowego poznania. Kandydat porusza bowiem oryginalny problem badawczy, który do tej pory nie został należycie zbadany, opisany i naukowo oceniony w politologicznej literaturze przedmiotu.

Autor rozprawy dowiódł, że posiada bogatą ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie nauk o polityce oraz poważny zasób wiadomości z obszaru własnych zainteresowań badawczych. W mojej ocenie rozprawa doktorska autorstwa mgr. Kornela Bielawskiego zasługuje na wyróżnienie i pozwalam sobie wniosek tej treści wyrazić w treści niniejszej recenzji.

Wniosek końcowy

Rozprawa doktorska autorstwa mgr. Kornela Bielawskiego pt. *Przemoc w działaniach politycznych w Indonezji* jest tak od strony metodologicznej, jak i merytorycznej dojrzałym dziełem. Jest przykładem ambitnej twórczości naukowej z użyciem doskonałego warsztatu badawczego. Recenzowana dysertacja ma charakter oryginalny, stanowiąc wartościowe naukowo opracowanie. W mojej ocenie w trakcie procesu badawczego Kandydat w rzeczowy sposób zweryfikował przyjęte we *Wstępie* hipotezy. Ponadto – co warto podkreślić – zastosowane przez Kandydata instrumentarium badawcze oraz treść i forma przygotowanej pracy doktorskiej świadczą o Jego umiejętnościach w zakresie samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

Formułując wniosek końcowy stwierdzam, że oceniana rozprawa doktorska Pana mgr. Kornela Bielawskiego pt. *Przemoc w działaniach politycznych w Indonezji* spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim (art.

13 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, Dz.U. nr 65, poz. 595, z późn. zmianami).

Wnoszę zatem o dopuszczenie Pana mgr. Kornela Białawskiego do kolejnych etapów przewodu doktorskiego.

Joanna Marszałek-Kawa

